

ชื่อโครงการวิจัย (ภาษาไทย) การศึกษาปัจจัยที่เหมาะสมต่อการเจริญเป็นแคลลัสและต้นใหม่
ของโกฟ้าพญาลอ

(ภาษาอังกฤษ) Study on factor for callus induction and plant
regeneration of *Aristolochia ringens* Vahl

แหล่งเงิน ทุนอุดหนุนการวิจัย ประเภท เงินอุดหนุนทั่วไป (เงินรายได้)
ประจำปีงบประมาณ 2558 จำนวนเงิน 50,000 บาท

ระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2557 ถึง 30 กันยายน 2558

ชื่อ-สกุล หัวหน้าโครงการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนุรักษ์ โพธิ์เอี่ยม สัดส่วนที่ทำงานวิจัย 100 %
ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
คุณทหารลาดกระบัง

บทคัดย่อ

ศึกษาการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจากชิ้นส่วนใบของโกฟ้าพญาลอ (*Aristolochia ringens* Vahl) บนสูตรอาหารแข็ง MS (Murashige and Skoog 1962) ที่เติมสารควบคุมการเจริญเติบโต 2,4-D ความเข้มข้น 0.5, 1, 3 และ 5 มิลลิกรัมต่อลิตร น้ำตาลซูโครส 30 กรัมต่อลิตร และไฟตาเจล 2.6 กรัมต่อลิตร ในสภาพที่ไม่มีแสง เป็นระยะเวลาเวลา 6 สัปดาห์ พบว่าที่สารควบคุมการเจริญเติบโต 2,4-D ทุกความเข้มข้น สามารถชักนำให้เกิดแคลลัสของโกฟ้าพญาลอได้ การชักนำแคลลัสของโกฟ้าพญาลอให้เป็นต้นใหม่บนอาหารสูตร MS ที่ประกอบด้วยสารควบคุมการเจริญเติบโต BA ทุกความเข้มข้นสามารถเจริญเป็นต้นใหม่ได้ ในระยะเวลา 90 วัน

การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจากส่วนข้อของโกฟ้าพญาลอ ในอาหารแข็งสูตร MS ที่เติมสารควบคุมการเจริญเติบโต BA ความเข้มข้น 0.5, 1, 3 และ 5 มิลลิกรัมต่อลิตร น้ำตาลซูโครส 30 กรัมต่อลิตร และไฟตาเจล 2.6 กรัมต่อลิตร เป็นระยะเวลาเวลา 60 วัน พบว่าในอาหารสูตร MS ที่มีสารควบคุมการเจริญเติบโต BA ความเข้มข้น 1 มิลลิกรัมต่อลิตร เป็นสูตรอาหารที่เหมาะสมที่สุด ในการชักนำให้เกิดจำนวนยอดเฉลี่ยมากที่สุด จากนั้นนำต้นมาชักนำให้เกิดราก ในอาหารแข็ง สูตร MS ที่มีสารควบคุมการเจริญเติบโต IBA (Indole-3-butyric acid) ความเข้มข้น 0.5, 1, 3 และ 5 มิลลิกรัมต่อลิตร น้ำตาลซูโครส 30 กรัมต่อลิตร และไฟตาเจล 2.6 กรัมต่อลิตร ในสภาพที่มีแสง เป็นระยะเวลาเวลา 60 วัน พบว่าในอาหารที่มีสารควบคุมการเจริญเติบโต IBA ความเข้มข้น 3 มิลลิกรัมต่อลิตร เป็นสูตรอาหารที่เหมาะสมที่สุด ในการชักนำให้เกิดจำนวนรากเฉลี่ยมากที่สุด และย้ายต้นที่สมบูรณ์นำออกปลูกในสภาพธรรมชาติได้สำเร็จ

คำสำคัญ: *Aristolochia* การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ แคลลัส การเจริญเป็นต้นใหม่

ABSTRACT

Tissue culture of *Aristolochia ringens* Vahl. leaves cultured on MS medium (Murashige and Skoog 1962) supplemented with different concentration of 0.5, 1, 3 and 5 mg/l 2, 4-D and 30 g/l sucrose and 2.6 g/l phytigel, in the dark conditions for

6 weeks was investigated. Results show the calli were growth in all media. Calli were regenerated in all media of BA concentration for 90 days.

Node culture of *Aristolochia ringens* Vahl was performed on solid MS medium treated with different concentrations of 0.5, 1, 3 and 5 mg/L BA (6-benzylaminopurine) 30 g/L sucrose and 2.6 g/L phytigel for 60 days. Results showed that the MS with 1 mg/L BA was the best to induce average multiple shoots. Root generation, was monitored on MS medium supplemented with 0.5, 1, 3 and 5 mg/L BA (Indole-3-butyric acid) in the light condition for 60 days. Results showed that 3 mg/L BA induced the greatest number of roots. The plantlet were transferred in the pot.

Keywords: *Aristolochia*, tissue culture. callus, regeneration

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่สนับสนุนทุนวิจัยในส่วนของเงินงบประมาณเงินรายได้ ประจำปี 2558 ประเภท ส่งเสริมนักวิจัย และภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ และอำนวยความสะดวกในการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการวิจัย

และขอขอบคุณ คุณทัศนารถ กระจ่างวุฒิ ที่ได้อนุเคราะห์สายพันธุ์ไก่อฟ้าพญาลอ (*Aristolochia* sp.) จากแปลงทดลองส่วนพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ณ พระตำหนักสวนปทุม จังหวัดปทุมธานี

ขอบคุณเพื่อนๆ พี่ น้องๆ รวมทั้งลูกศิษย์ทุกคนที่มีร่วมในการวิจัย ครอบครัวที่กำลังใจ และ
ทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

ผศ.ดร. อนุรักษ์ โปธิเยี่ยม

2.2.7	เทคนิคการพอกฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในเนื้อเยื่อพืช	17
2.2.8	สารเคมีที่ใช้ในการพอกฆ่าเชื้อจุลินทรีย์จากส่วนของเนื้อเยื่อพืชมีดังต่อไปนี้	18
2.3	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช	19
บทที่ 3	อุปกรณ์และวิธีการทดลอง	23
3.1	อุปกรณ์และสารเคมี	23
3.2	วิธีการดำเนินการทดลอง	24
3.2.1	ศึกษาสูตรอาหารที่เหมาะสมต่อการชักนำให้เกิดแคลลัสจากชิ้นส่วนใบ	24
3.2.2	ศึกษาสูตรอาหารที่เหมาะสมต่อการชักนำแคลลัสให้เกิดยอด	24
3.2.3	ศึกษาสูตรอาหารที่เหมาะสมต่อการชักนำข้อให้เกิดยอด	25
บทที่ 4	ผลและอภิปรายผลการทดลอง	26
4.1	ศึกษาสูตรอาหารที่เหมาะสมต่อการชักนำให้เกิดแคลลัสจากชิ้นส่วนใบ	26
4.2	ศึกษาสูตรอาหารที่เหมาะสมต่อการชักนำแคลลัสให้เกิดยอด	27
4.3	ศึกษาสูตรอาหารที่เหมาะสมต่อการชักนำข้อให้เกิดยอด	28
4.4	ศึกษาสูตรอาหารที่เหมาะสมต่อการเร่งการชักนำต้นให้เจริญเป็นราก	30
4.5	การย้ายออกปลูกการนำออกปลูกสู่ธรรมชาติ	31
บทที่ 5	สรุปผลการทดลอง	33
บทที่ 6	สรุปผลผลิตงานวิจัย	34
	เอกสารอ้างอิงของโครงการวิจัย	35
	ภาคผนวก ก	39
	ข้อมูลประวัติผู้วิจัย	40

	สารบัญญัตินี้	หน้า
ตารางที่		
4.1.	การเจริญของยอดจากส่วนข้อต้นโกโก้พญาลในสูตรอาหาร MS ที่ประกอบด้วย BA ความเข้มข้น 0.5 1 3 และ 5 มิลลิกรัมต่อลิตร ระยะเวลา 30 และ 60 วัน	28
4.2	การเจริญของรากจากส่วนต้นต้นโกโก้พญาล ในสูตรอาหาร MS ที่ประกอบด้วย IBA ความเข้มข้น 0.5 1 3 และ 5 มิลลิกรัมต่อลิตร ระยะเวลา 30 และ 60 วัน	31
ตารางที่ ก-1	สูตรอาหารเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อของ Murashige and Skoog (1962)	39

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ลักษณะส่วนต่างๆของต้นไถ่ฟ้าพญาลอ	4
2.2 ลักษณะส่วนต่างๆของต้นไถ่ฟ้าพญาลอ <i>Aristolochia ringens</i> Vahl	5
2.3 ลักษณะส่วนต่างๆของต้นไถ่ฟ้าพญาลอ <i>ristolochia fimbriata</i>	6
2.4 ลักษณะส่วนต่างๆของต้นไถ่ฟ้าพญาลอ <i>Aristolochia indica</i>	7
2.5 ลักษณะส่วนต่างๆของต้นไถ่ฟ้าพญาลอ <i>Aristolochia</i> sp	8
4.1 ขั้นตอนการพอกฆ่าเชื้อชิ้นส่วนใบของต้นไถ่ฟ้าพญาลอ	26
4.2 การเจริญของใบในสูตรอาหาร MS ที่ประกอบด้วย 2,4- D ความเข้มข้น 0.5 1 3 และ 5 มิลลิกรัมต่อลิตร	26
4.3 การเจริญของข้อในสูตรอาหาร MS ที่ประกอบด้วย BA ความเข้มข้นต่างๆ	27
4.4 การพอกฆ่าเชื้อชิ้นส่วนของต้นไถ่ฟ้าพญาลอ	28
4.5 การเจริญของยอดจากส่วนข้อต้นไถ่ฟ้าพญาลอ ในสูตรอาหาร MS ที่ประกอบด้วย BA	

ความเข้มข้น 0.5 1 3 และ 5 มิลลิกรัมต่อลิตร ระยะเวลา 30 และ 60 วัน	29
4.6 การเจริญของข้อต้นไก่อไฟฟาญาลอในสูตรอาหาร MS ที่ประกอบด้วย BA ความเข้มข้น 0.5 1 3 และ 5 มิลลิกรัมต่อลิตร ระยะเวลา 30	29
4.7 การเจริญของยอดจากส่วนข้อต้นไก่อไฟฟาญาลอ ในสูตรอาหาร MS ที่ประกอบด้วย BA ความเข้มข้น 0.5 1 3 และ 5 มิลลิกรัมต่อลิตร ระยะเวลา 30 และ 60 วัน 30 วัน (ก, ข) และ 60 วัน (ค, ง)	30
4.8 การเจริญของยอดจากส่วนข้อต้นไก่อไฟฟาญาลอ ในสูตรอาหาร MS ที่ประกอบด้วย IBA ความเข้มข้น 0.5 1 3 และ 5 มิลลิกรัมต่อลิตร ระยะเวลา 30 และ 60 วัน	31
4.9 สามารถชักนำให้เกิดราก (ก-จ) และสามารถชักนำให้เป็นต้นที่มีรากที่สมบูรณ์ (ฉ-ช)	32